STAJALIŠTA

Slučaj Jordanić, zakon i javnost: mali korak za očuvanje prostora, ali veliki za demokraciju

Tomislav Kikić

Ne znamo gdje je bila građevinska inspekcija, ali znamo gdje je mogao bio glavni inspektor – kad nije bio u svojoj bespravno dograđivanoj kući, bio je na radnom mjestu koje porezni obveznici plaćaju da spriječe to što se upravo zbivalo. Ukratko, Branko Jordanić je tu iscrpljenu kravu muzaru dva puta oštetio. Prvi puta kada kao »čovjek iz naroda« koji ne plaća što ne mora nije platio dozvolu, te drugi puta kad za plaću koju dobiva nije učinio što mu je dužnost

U Stajalištima od 29. ožujka (»Drukčije o Jordaniću: tradicionalno ponašanje čovjeka iz naroda koji neće platiti ništa osim onoga što mora«) zamjerio je Miroslav Kržak Milenki Pervan Stipić što je tri dana prije u istoj rubrici iznijela samo razloge za odlazak Branka Jordanića s dužnosti glavnoga državnog inspektora, te se prihvatio nemoguće misije da ispravi njezin propust i dokaže kako bi premda uhvaćen *in flagranti* za djelo čije sprječavanje mu je u opisu posla, Branko Jordanić trebao ostati na dužnosti.

Olakotne okolnosti

Ako sam se kroz labirint autorovih argumenta uspio probiti do njegove temeljne poruke, ona glasi: Branko Jordanić je čovjek iz naroda koji neće platiti ništa osim onoga što mora, no uhvaćen da je pokušao izbjeći plaćanje građevinske dozvole, postao je žrtvom revolucionarne pravde i revanšizma prinijetom na oltar interesa mnoštva drugih bespravnih graditelja.

Premda mi se ta poruka već i sama po sebi učinila vrlo egzotičnom, testirao sam je na jednostavnom primjeru vijesti iz tiska o sudskoj presudi i otkazu s posla skladištaru koji je prisvajao robu povjerenu mu na čuvanje. Premda je i tu riječ o »čovjeku iz naroda«, pa kao takav ni on nije htio platiti ništa osim onoga što mora, nikako se nisam mogao saživjeti s hipotetskim komentarom da je i on postao žrtvom revolucionarne pravde i revanšizma radi odvraćanje pozornosti s mnoštva drugih lopova.

Istina, prigodom ovog teksta Kržakove analize slučaja Jordanić primjerom nesretnog skladištara nisam uzeo u obzir eventualne olakotne okolnosti kakve je za slučaj Jordanić našao Miroslav Kržak, a među kojima se po ekstravagantnosti ističe retoričko pitanje »gdje je bila građevinska inspekcija« dok se podizala kuća glavnog državnog inspektora.

Dakako, ne znamo gdje je bila građevinska inspekcija, ali znamo gdje je mogao bio glavni inspektor – kad nije bio u svojoj bespravno dograđivanoj kući, bio je na radnom mjestu koje porezni obveznici plaćaju da spriječe to što se upravo zbivalo. Ukratko, Branko Jordanić je tu iscrpljenu kravu muzaru dva puta oštetio.

Prvi put kada kao »čovjek iz naroda« koji ne plaća što ne mora nije platio dozvolu, te drugi put kad za plaću koju dobiva nije učinio što mu je dužnost i samome sebi poslao inspekciju.

Opasno pitanje

Dakako, ta je druga mogućnost zamisliva je jedino u scenariju za film o Baltazargradu. No šalu na stranu, jer Miroslav Kržak je tvrdnju Milenke Pervan Stipić da slučaj Jordanić znači otvaranje nove stranice demokracije osporio za demokraciju opasnim pitanjem nije li njegovo

Miroslav Kržak je tvrdnju Milenke Pervan Stipić da slučaj Jordanić znači otvaranje nove stranice demokracije osporio opasnim pitanjem nije li njegovo razrješenje uvod u revolucionarni revanšizam. Odgovor je jednostavan – nije. Ako je uvod ičemu, onda je ono uvod u funkcioniranje pravne države

razrješenje uvod u revolucionarni revanšizam.

Odgovor je jednostavan – nije. Ako je uvod ičemu, onda je ono uvod u funkcioniranje pravne države u kojoj se na temelju zakona kažnjava neplaćanje onoga što se mora platiti, ruši ono što je bespravno sagrađeno, te uklanja s posla koji se ne obavlja.

Još nam samo ostaje da iskusimo i primjenu načela jednakosti pred zakonom. Stoga, koliko neumjesno toliko i sablasno zvuči uvođenje priče o giljotiniranju Robespierrea kao dokaza da je posve zakonita posljedica jedne sitne, banalne nepodopštine državnog službenika izraz revanšizma i revolucionarne pravde.

Bijedne isprike

Uostalom, povijesna je činjenica da Robespierre nije giljotiniran prema revolucionarnoj pravdi nego kao jedna od prvih žrtava njena dokidanja i uvođenja pravne države koje je kulminiralo Napoleonovim zakonodavstvom.

Slučaj Jordanić je – da parafraziram jednu slavnu izreku – uistinu mali korak za očuvanje to malo preostaloga nedevastiranog prostora, ali velik korak za demokraciju, i to iz jednostavnog razloga što su glavnu ulogu u razotkrivanju afere i nametanju rješenja odigrali mediji.

Možda je to znak da se i u Hrvatskoj uspostavlja javnost kao relevantna politička sila nasuprot svemoćnoj partitokraciji i njenoj klijenteli.

A kao pouku svima koji za svoje građevinarske nepodopštine iznose bijedne isprike i opravdanje i vrijeđaju inteligenciju građana navest ću da poznajem jedanaestogodišnjeg dječaka koji je tražio i našao vlasnika jedne nenastanjene malološinjske ruševine sa zapuštenim dvorištem kako bi ga zamolio da mu dopusti da se u njemu igra. Nadam se da će takav ostati i kad postane, recimo, župan.

Autor je diplomirani ekonomist iz Maloga Lošinja.

Rasplinute nade i fantaziranja o jeftinom plinu

Branimir Molak

Iako je poslije Drugog svjetskog rata ostvarena zamjetna proizvodnja plina u Hrvatskoj ni u tom razdoblju, pa ni danas nije bilo promjena u vezi s neutemeljenim predviđanjima njegove proizvodnje i potrošnje. Slično se, dakako, događalo i događa se i u brojnim drugim područjima života u Hrvatskoj u približavanju EU, a sve bližoj Balkanu

Povijest se ciklički ponavlja. Generacije se mijenjaju, a načini razmišljanja i djelovanja na Balkanu ostaju isti. Ako to shvatimo, lakše ćemo razumjeti treba li pokrenuti cijene ili Hrvatsku, ma što to značilo, pa makar bila i prvotravanjska šala.

Tako je to bilo u našoj povijesti s plinom.

U jednim se našim novinama moglo još 1922. pročitati: »Naša javnost obavještavana je već nekoliko puta o radu bušotine Bujavice između Lipika i Pakraca. Sada pak možemo javiti pobliže o uspjehu toga bušenja te o predloženoj projektovanoj osnovi, koja ima da se izvede uskoro.

Poznato je javnosti, da su inicijatori te akcije Magjari i da je jedno budimpeštansko dioničko društvo počelo prvo sa bušenjem još u vrijeme rata 1917. na polju pokraj sela Bujavice, čiji su stanovnici još prije duljeg vremena opazili, da nešto buji neprestano iz zemlje.«

»Interesantna ponuda«

»Povodom ove ogromne pojave plina poslala je ovih dana uprava bušotine Bujavica i financirajuće 'Trgovačko dioničko društvo Terra' općinskom poglavarstvu u Lipiku dopis, u kom se obavezuju, da će u kratkom vremenu izgraditi o svom trošku električni tramvaj izmedju kupališta Lipika i trgovišta Pakraca, da će podići električnu rasvjetu Pakracu, Lipiku i okolnim selima i davati struju za pogon industrijskih strojeva ovog kraja, sve uz vrlo jeftinu cijenu od 9 K po kilovatu.

(Za sadašnju električnu rasvjetu ima da se plaća od sada do 24 K po kilovatu). U tu svrhu podigli bi kraj samih izvora veliku električnu centralu, a izgradnju ovoga svega preuzelo bi i izvelo jedno bečko tehničko društvo.

Na ovu vrlo interesantnu ponudu pristalo je oduševljeno općinsko zastupstvo trgovišta Pakraca i dalo društvu predkoncesiju na 3 mjeseca s tim, da može nakon dozvole vlade početi sa radom.

»Gotovo besplatan plin«

Nakon ovoga zaključka izašlo je općinsko zastupstvo pakračko sa kotarskim upraviteljem, upraviteljem općine Lipik i pridruženim zainteresiranim građanstvom do spomenutih vrela, da se na licu mjesta osvjedoči o vrijednosti njihovoj.«

»Uprava bušotine je mišljenja, da bi se sa pojavljenim plinom, koji ima jakost 38 atmosfera, mogla opskrbljivati sva mjesta do Daruvara i Požege, šta više i do Zagreba, a i sam Zagreb, nadalje da bi se mogla podržavati na tom prostoru električna željeznica i ložiti donekle peći za kuhanje i grijanje soba.

Kad se ostvari predložena osnova vjerojatno je, da će pohrliti u ovaj kraj mnogi tvorničari, da naprave u njem tvornice, kojima će moći dovadjati gotovo besplatno plin za pogon svojih strojeva, pa će tako doći na jeftin način do fabrikata. Naša sirotinja naći će tada ovdje dobru zaradu i

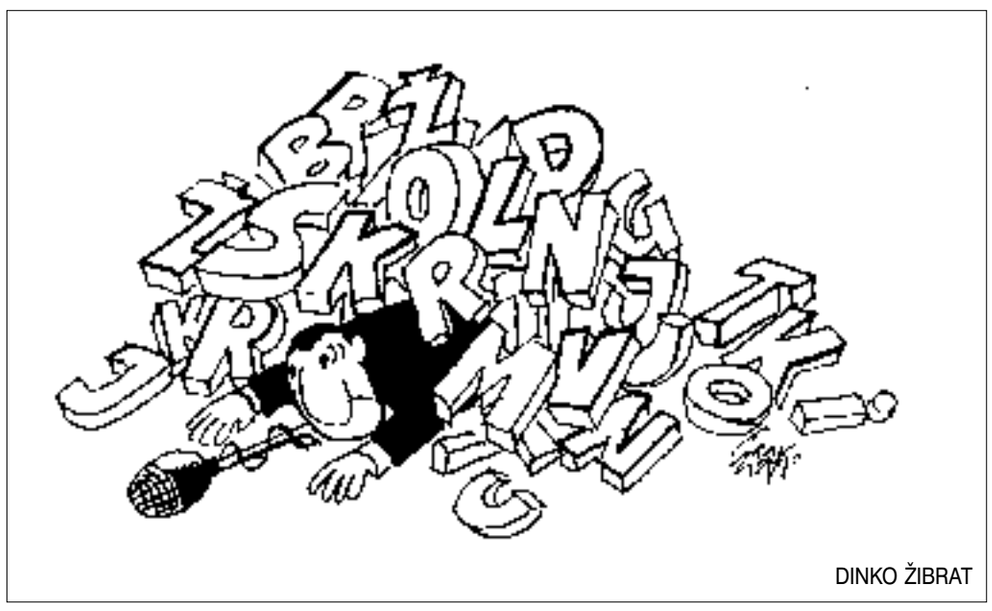

ne će morati ići u Ameriku, jer će je i ovdje naći. U našim građanskim krugovima je veliko interesovanje za ovu stvar. Ovo je jedno vrelo kakvoga nema više u našoj državi, a malo gdje ga ima i u svijetu, možda jedino u Americi.«

Godine 1933. pisalo je: »Okolica Bujavice i cijelo područje oko Siska i Capraga zapravo je naftensko-termalno. Tu su terme, mineralne ljekovite vode, nafta, sumporovodični bunari i zemni plin. Ne treba mudrovati vilinim rašljama, jer je pouzdano da će u stanovitoj dubini biti pozitivnih nalaza.

Zagrebu je nuđen bujavički plin, Zagreb još i sada čeka na čarobnu formulu 'Sezame otvori se'. Bujavički toranj je sada zatvoren. Zagreb bi htio čudom riješiti svoje probleme«.

»Plinovita strategija« i rasplinute iluzije

Mnogo godina je prošlo od otkrića prvoga našeg ležišta plina, Pakrac nije dobio tramvaj, niti električnu centralu na plin, a ni Zagreb goleme količine plina iz Bujavice. Iako je poslije Drugog svjetskog rata ostvarena zamjetna proizvodnja plina u Hrvatskoj ni u tom razdoblju, pa ni danas nije bilo promjena u vezi s neutemeljenim predviđanjima njegove proizvodnje i potrošnje.

Slično se, dakako, događalo i događa se i u brojnim drugim područjima života u Hrvatskoj u približavanju EU, a sve bližoj Balkanu.

»Stratezi« su u svojoj strategiji razvitka energetike, koju su prije pobjede koalicije predlagali Saboru, u zadovoljavanju energetskih potreba u budućnosti – pridavali istaknutu ulogu plinu. Međutim, zaboravili su da ima dosta nepoznanica vezanih uz pouzdanost njegove dobave i cijene. Oduševljenje »pobjednika« (plinskog lobija) plinom nije se razlikovalo od onog početkom tridesetih godina ovog stoljeća, i nebrojeno puta se već ponavljalo, a svi su izgledi da će se i dalje tako nastaviti.

»Stratezi« su u svojoj strategiji razvitka energetike, koju su prije pobjede koalicije predlagali Saboru, u zadovoljavanju energetskih potreba u budućnosti – pridavali istaknutu ulogu plinu. Međutim, zaboravili su da ima dosta nepoznanica vezanih uz pouzdanost njegove dobave i cijene. Oduševljenje »pobjednika« (plinskog lobija) plinom nije se razlikovalo od onog početkom tridesetih godina ovog stoljeća, i nebrojeno puta se već ponavljalo, a svi su izgledi da će se i dalje tako nastaviti

Nagla promjena stavova

Autori »strategije« prije su planirali korištenje ugljena, a zatim naglo promijenili stavove, pa su u »strategiji« obećavali plinske elektrane i vjetrenjače, a javnost je u Hrvatskoj sve više zbog visokih cijena energenata, dugovanja..., »orijentirana« na korištenje energije Sunca.

Argumenti koji su prije važili (ugljen) nisu se promijenili, samo su autori zbog izborne godine naprasno promijenili stavove kako bi se dodvorili dezinformiranoj javnosti. Tadašnji Sabor je s razlogom odbio tu »strategiju«, a HDZ je nakon toga 2000. godine izgubio izbore. Nakon pobjede koalicije novi Sabor je prihvatio to isto, što su nazivali »energetska strategija«.

Sada kada je ponovno došlo do promjene vlasti, a možda i do otrežnjenja u vezi s izvorom i nabavom »jeftinog« plina, opet nije »strategija« samo svemogući plin nego se spominju i drugi energenti. Uz to novi izbori za Sabor još su daleko, pa nisu političarima mrski ni ugljen ni nuklearke.

No još ima i fantaziranja o »jeftinom« plinu, kojem podižu cijenu za široku potrošnju. Opet se »predviđa« gradnja megalomanskog terminala za uvoz skupog ukapljenog metana na Krku ili u dolini Neretve. Možda je i to u funkciji izbora, ali ne za Sabor?

Dakako da pritom zaboravljaju da je takav terminal potencijalna vrlo razorna bomba, koja je kao i nuklearne elektrane potpuno neprihvatljiva u neorganiziranim društvima kakvo je Hrvatska, u kojoj su takvi objekti samo igračke političara.

Nepromjenjivi gazde

Slična je pogreška napravljena pri gradnji promašenog i neiskorištenog naftovoda Janafa, kojem sada žele uz nova ulaganja izokrenuti smjer za transport – izvoz ruske nafte preko Krka.

Zbivanja u energetici u Hrvatskoj odnosno »strategije« nepromjenjivih »gazda« neodoljivo podsjećaju na poznati vic: Huso i Haso mukotrpno rade. Huso kopa jarak, a Haso ga odmah nakon njega zatrpava. Slučajni prolaznik ih upita: Što to radite dobri ljudi, nema logike u vašem poslu. Obojica mu odgovoriše: Ima i te kako logike, ali nema Mehe da postavlja u jarak cijevi.

Sada valjda, opet u cilju »veće uporabe plina u domaćinstvima«, podižu njegovu cijenu, uz razloge valjane samo kao prvotravanjska šala.

Autor je doktor tehničkih znanosti, diplomirani inženjer.

Razlozi za smjene uvijek isti: oteti drugome bolji zalogaj

Luka Vuco

Kakav ugled može imati čovjek, a onda i političar, kome su članovi obitelji i države njegovom nesposobnošću siromasi? Jasno je da se u takvom društvu javlja nemilosrdna borba za preživljavanje. To je razlog što i ova vlast hoće smjenjivati sve i svakoga na čelu državnih institucija i veleposlanstava, iako je premijer Sanader pred izbore najavio da Hrvatska treba sposobne ljude kojih nema neiscrpan broj

Narod kaže da se dan poznaje po jutru. U tom se smislu svaku vladu pošteđuje temeljitijih kritika na tri mjeseca da se vidi kojim putem želi ići i koji su joj prioriteti. Svakako da to ima veze s njenim predizbornim obećanjima i razlozima gubitka mandata prethodne vlasti.

Ono što nije bilo dobro kod prijašnje vlasti nova bi trebala ispraviti. Zašto bi uostalom uopće dolazilo do smjene vlasti u demokraciji? Zbog toga jer je vlast ili nije dobro upravljala zemljom ili je izgubila iz vida neke važne potrebe ljudi ili ih nije mogla i željela ostvariti ili nije znala iznijeti uspjehe svoje vlasti narodu i objasniti zašto je bilo nemoguće postići sve što narod želi.

Stranka koja je dobila izbore znala je nedostatke i propuste vlasti iznijeti pred narod uz obećanje kako se to neće dogoditi kad njeni ljudi dođu na vlast. U tom iznošenju kritika igra veliku ulogu lik i način kako čelnik oporbe iznosi kritiku vlasti. Čak odijevanje, rječitost i odrješitost kandidata za vlast su važniji za najveći dio birača od racionalnih razloga.

Vrijeme šepurenja i napuhivanja

Ljudi se, naime, lako identificiraju s političkim čelnikom i u njemu vide sebe i svoju budućnost. Zato se budno pazi ne samo što će kandidat vlasti reći nego čak i kakvu će kravatu nositi.

Izborna utrka koristi promidžbeno znanje iz komercijalnog područja. Zato izbori nalikuju na reklame, kao svojevrsni način varanja birača, makar onih koji se nisu u stanju oduprijeti bujnim obećanjima, sjaju i pljesku što prati političara u predizborno vrijeme.

To je vrijeme šepurenja i napuhivanja sposobnostima poznatim u svih živih bića. Oholost i nadimanje pojedinaca privlači ljude i tješi slabe, reče netko. Zato su kraljevi, diktatori i plemići njegovali uznositost, zlato i sjaj da se očaraju podložnici.

Čak se i poneki intelektualci, kao dr. Slaven Letica, ne mogu oduprijeti takvom načinu vođenja politike, iznoseći čak i antropološke rasne osobine našeg premijera kao prednost za vođenje politike na europskoj sceni. Kad prođu izbori tada životna realnost ubrzo razotkrije što je sve bila magla, a što stvarnost u političara kojem su dali povjerenje. Uostalom nije drukčije ni s mnogim odlukama u životu, kad su stvari privlačnije prije izbora nego poslije.

Kad prođu izbori tada životna realnost ubrzo razotkrije što je sve bila magla, a što stvarnost u političara kojem su dali povjerenje. Uostalom nije drukčije ni s mnogim odlukama u životu, kad su stvari privlačnije prije izbora nego poslije

Budući da politika ponajprije služi uzdizanju životnog standarda i sigurnosti građana, što je najteži dio posla, vlast veoma rado to zaobilazi odlascima van. Kad je čovjek neuspješan u svojoj obitelji najradije boravi izvan kuće.

Komunistički vođe, s Titom na čelu, utvrđivali su svoju veličinu i sigurnost progonom ideoloških protivnika i odlascima u posjet i najmanjim zemljama.

Priopćenja su uvijek ista

Priopćenja na kraju posjeta su uvijek bila ista: Odlične politički odnose ne prati dostatna gospodarska razmjena. To je bila ujedno svjedodžba da takvoj politici nije bio prioritet gospodarstvo, što je i srušilo taj sustav.

Taj običaj traje i danas, jer iste konstatacije čujemo na kraju posjeta i današnjih naših državnih čelnika.

Golem broj nezaposlenih je sraman učinak svih naših vlasti do sada. Kakav ugled može imati čovjek, a onda i političar pred drugima, kome su članovi obitelji i države njegovom nesposobnošću siromasi? Jasno je da se u takvom društvu javlja nemilosrdna borba za preživljavanje. To je razlog što i ova vlast hoće smjenjivati sve i svakoga na čelnim državnim institucijama i veleposlanstvima, iako je premijer Sanader pred izbore najavio da Hrvatska treba sposobne ljude kojih nema neiscrpan broj, pa je jedna kolumnistica s pravom napisala da je Hrvatska umorna od političkih smjena ljudi.

Kao glavni razlog smjena spominje se kako će članovi HDZ-a provoditi bolju Vladinu politiku. Kao da čelnici državnih ustanova mogu provoditi neku drugu politiku nego politiku izabrane vlasti. Tek kad se to dokaže, poslije razumnog roka, smjelo bi se nekoga smijeniti.

Legitimacija sposobnosti

Ali govor da je pripadnost HDZ-u legitimacija sposobnosti i provođenja državne politike posve nalikuje na ideološko i etičko čišćenje koje se događalo oduvijek na ovim balkanskim prostorima.

U Njemačkoj se kod promjene vlasti mijenjaju samo ministri i njihovi zamjenici (tajnici). Čak su imenovali na čelo Ureda za rad (*Arbeitsamt*) čovjeka iz oporbenih redova jer je sposoban. U nas se, međutim, u nedostatku rada lako izmišljaju razlozi da se netko smijeni, a dođe pripadnik stranke na vlasti.

Uvijek isti razlozi

Tako je bilo i u tursko vrijeme kad su samo muslimani imali pravo na državne položaje, za prošle države su to bili Srbi i komunisti, a u Hrvatskoj pripadnici stranaka na vlasti.

Pravi razlozi za smjene su uvijek isti: oteti drugome bolji zalogaj, jer ga gospodarstvo ne daje. Dakako da onda Hrvatska nije država građana u kojoj je sposobnost mjerilo napredovanja nego stranačka država. Zato prvi mjeseci nove vlade imaju pretežno negativan rezultat, jer je golem novac uzalud uložen u reklamu zemlje po svijetu radi ulaska u Europu, a nema ni naznaka da se nešto poduzima da se privreda poboljša.

Autor je magistar znanosti, svećenik i publicist iz Kaštela.